

Colòmbia, l' hora dels paramilitars

La desmobilització de 3.000 paramilitars, un procés que comença aquests dies, és un dels dos principals reptes del president Álvaro Uribe, elegit fa dos anys per uns colombians receptius al seu missatge d'austeritat i de mà dura contra les guerrilles. L'altre és aconseguir que el Congrés doni via lliure al canvi constitucional que permetrà la seva candidatura a la reelecció, en la consulta de l'any 2006.

El lliurament de les armes dels 3.000 paramilitars, que es farà de forma esglonada fins a finals de desembre, culmina les tenses negociacions entre el Govern i els dirigents de les Autodefenses Unides de Colòmbia (AUC) que es duen a terme a Santa Fe de Ralito, una petita localitat desmilitaritzada. A Santa Fe de Ralito estan instal·lats els principals dirigents de l'organització, entre ells Salvatore Mancuso i Ernesto Báez. Mancuso encapçala el Bloc Nord, un dels més importants en homes i en logística de les Autodefenses, una federació de grups paramilitars que actuen per tot el país. Mancuso és el cap de les AUC des de la desaparició, fa uns mesos, de Carlos Castaño. A hores d'ara no es pot assegurar si Castaño va ser assassinat per una facció paramilitar o va simular la seva mort per així salvar-se de l'extradició que reclamaven els Estats Units i poder anar a viure a un tercer país, es creu que Israel.

La desmobilització és la més important que s'ha produït mai a Colòmbia, i supera en nombre la del Moviment 19 d'abril (M-19), que va ser de 900 combatents, i la de l'Exèrcit Popular d'Allibe-

rament (EPA), de 2.000. El passat desembre, en un primer acord després de l'alto el foc, van deixar les armes uns 800 homes del Bloc Cacic Nutibara, que controlava una bona part dels suburbis de Medellín, la segona ciutat de Colòmbia.

Una part dels desmobilitzats pertanyen al Bloc Catatumbo, el més temut de les Autodefenses perquè arrasen tot el que troben al seu pas. "Actuen amb mala llet", ha declarat al diari *El Tiempo* Wilfredo Canizares, de la Fundació Progressar, que es dedica a denunciar les violacions dels drets humans al departament Nord de Santander. "Són els més ben preparats -ha afegit-, perquè són militars retirats, desertors de la guerrilla o autodefenses que han lliutat a Córdoba i Urabá", dues de les regions amb forta implantació paramilitar.

El menyspreu dels paramilitars per la vida aliena està documentat, sobretot dels sospitosos de pertànyer a la guerrilla, dels sindicalistes i dels membres de les associacions socials. En un complet estudi, l'Observatori dels Drets Humans estableix que les Autodefenses van cometre 632 matances entre els anys 2000 i 2003, amb 3.639 morts. Unes pràctiques que també cometien les guerrilles de les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia (FARC) i de l'Exèrcit d'Alliberament Nacional (EAN), però en menor quantitat, segons el Defensor del Poble. En un informe, aquest organisme responsabilitza les Autodefenses del 48% de les massacres, i les guerrilles, del 18%.

Les violacions dels drets humans han estat reconegudes pel mateix Mancuso,

Després de l'intent fallit de l'anterior Govern colombià de negociar amb les FARC, ara l'actual president del país aplica fermesa a aquest grup castrista, i obre negociacions amb els paramilitars de les AUC, alhora que s'assegura la reelecció pel 2006.

L'1 de juliol van començar les negociacions entre el Govern d'Uribe i els paramilitars. La imatge recull la delegació paramilitar de membres de l'estat major de les AUC: Adolfo Paz (primer per l'esquerra), Ramiro Vanoy (segon per l'esquerra) i Salvatore Mancuso (al centre).

que ha demanat perdó pels excessos, que ha atribuït a la pròpia dinàmica de la guerra. Un gest que a les víctimes els ha semblat un insult, sobretot perquè les Autodefenses no han deixat de matar després de l'alto el foc, i les Nacions Unides i l'Organització d'Estats Americans (OEA) l'han titllat d'insuficient. Les dues organitzacions, implicades en la resolució del conflicte colombià consideren que les greus violacions dels drets humans no poden ser perdonades, i més quan no hi ha hagut una reparació a les víctimes. En resposta, el Govern ha assegurat que no pensa incloure, en la llei d'amnistia que redacta, els instigadors i executors de les massacres.

La desmobilització dels 3.000 combatents, una cinquena part de les Autodefenses, és un pas endavant en la resolució del conflicte, però no eradica el paramilitarisme, com recorden diversos analistes colombians. "Formen part d'una vella tradició de les elits necessitades

de fer callar els opositors mitjançant l'ús de la força", ha declarat Daniel García-Peña, qui fou comissionat de pau del president Ernesto Samper. Una "tradicció" de les elits que no és nova: fa més de vint anys ja hi actuaven els exèrcits

Uribe ha posat diners sobre la taula per facilitar la desmobilització: 90 euros a cada paramilitar que lliuri les armes

privats, al servei dels ramaders, els narcotraficants, els *esmeralderos* i els grans propietaris agraris.

Uribe ha posat diners sobre la taula per facilitar la desmobilització. Cada paramilitar que lliuri les armes rebrà 300.000 pesos (uns 90 euros) mensuals a canvi de treballar en l'eradicació dels cultius de fulla de coca o en treballs comunitaris. Per a evitar el buit de poder en les zones sota control paramilitar, el president ha anunciat que hi desplegarà més de 3.000 soldats. Les comunitats ja han fet saber que estan preocupades perquè la sortida dels *paracos*, com se'ls anomena, deixi la via lliure a l'entrada de la guerrilla de les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia (FARC). I cada vegada que una zona és ocupada per la força rival, corre la sang per les venjances. A la ciutat de Cúcuta, per exemple, els paramilitars van aconseguir desallotjar les FARC, i en els quatre darrers anys s'han produït 4.000 as-

“Les FARC han fet una retirada estratègica, i no les han colpejades ni derrotades”

Alejo Vargas, un reconegut polític que ha d'anar amb escorta per les amenaces de mort dels paramilitars, defensa les negociacions entre el Govern presidit per Álvaro Uribe i Salvatore Mancuso, el dirigent de les Autodefenses Unides de Colòmbia (AUC). Assegura, en l'entrevista feta per correu electrònic, que la desmobilització no garanteix la fi del paramilitarisme si l'estat és incapaç de donar seguretat als grups socials (ramaders, polítics locals) que han impulsat la creació de les Autodefenses.

—Creu que el procés de pau amb els paramilitars avançarà?

—És probable que el procés contribueixi a desmobilitzar uns grups de paramilitars, però el problema real és com eliminar el fenomen del paramilitarisme, que està fortament arrelat en alguns sectors de la societat colombiana, sobretot a escala regional i local. Aquests sectors estarien disposats a crear nous grups de seguretat privada si l'estat no és capaç de substituir de forma adequada la seguretat privada que els dona els actuals grups paramilitars.

—Pot negociar l'estat amb una organització que té una direcció acusada de narcotràfic i està reclamada pels Estats Units?

—En principi, l'estat pot negociar amb qualsevol grup de delinqüents; el problema és què negocia i a canvi de què. En aquest cas, la situació es complica per al Govern per la pressió pública dels Estats Units, que volen extraditar diversos caps paramilitars. No obstant això, si tenim en compte la tradició nord-americana de negociar les penes amb diferents tipus de delinqüents, és possible que es trobi alguna fórmula de cooperació amb els paramilitars per desmuntar el negoci del narcotràfic a canvi que el president Uribe pugui tenir un poc més de marge de maniobra.

—Durant el seu mandat, Uribe ha afavorit l'estratègia dels paramilitars?

—Tot indica que la prioritat del Govern Uribe ha estat la negociació amb els grups paramilitars per a desmobilitzar-

EL TEMPS

Per Alejo Vargas les FARC
admiuen el president
veneçolà, Hugo Chávez.

los, i això alguns sectors de l'opinió pública ho veuen com una forma d'afavorir aquests grups i possibilitar que aconseguen resoldre els seus problemes d'inserció en la societat. Cal dir, però, que durant el Govern d'Uribe les forces armades han incrementat el combat contra aquests grups i el nombre de captures, sobretot dels que no participen en el procés de negociació.

—La guerrilla de les FARC ha fet un replegament tàctic o està afeblida per la política d'Uribe?

—Sembla que les FARC han fet, com l'EAN, una retirada estratègica, el que no vol dir que les hagin colpejades i menys, derrotades. No obstant això, s'ha d'anotar que en el cas dels fronts guerrillers de les

FARC presents en el departament de Cundinamarca (prop de Bogotá) sí que van ser colpejats de forma important el passat any.

—El president Hugo Chávez té capacitat per intervenir en el conflicte colombià?

—Chávez ha ofert de manera reiterada el seu suport per buscar alternatives negociades al conflicte, però els diferents governs han preferit no donar-li cap paper important, per falta de confiança. No obstant això, cal assenyalar que tant les FARC com l'EAN admiuen Chávez, i segurament una proposta seva seria escoltada per les guerrilles.

—El Pla Colòmbia, ha donat fruits?

—Probablement, el resultat més important del Pla Colòmbia hagi estat l'enfortiment de les forces armades, i la seva modernització, que es va iniciar amb l'anterior president, Andrés Pastrana, i ha continuat amb Uribe. En canvi, ha estat molt pobre el resultat en l'eradicació dels cultius il·lílics (fulla de coca, cascall) mitjançant la fumigació amb glifosat, que causa importants danys ambientals i socials. Ha generat, per tant, un pervers efecte addicional, i una creixent militarització de la regió andina.

Antoni Castel

sassinats. “El 70% són obra dels paramilitars”, ha proclamat un membre d'una associació de drets humans.

Entre els 4.000 morts hi ha desenes de sindicalistes, algunes persones acusades de simpatitzar amb la guerrilla i també prostitutes, *marihuaneros* i petits delinqüents, que no mereixen viure, segons indica el codi moral de les Autodefenses.

Tanmateix, el gran obstacle per a la desmobilització és el narcotràfic. Els lligams de les Autodefenses amb el tràfic de drogues són evidents: de les tretze persones que integren la direcció de les AUC, deu estan reclamades en extradició pels Estats Units. Una font de finançament que tampoc rebutja les FARC malgrat el seu discurs moralitzador i igualitari. Segons l'agència de des-

envolupament de les Nacions Unides, el PNUD, la droga dona a les FARC 500.000 milions de pesos anuals, i 228.000 a les Autodefenses. Uns diners que serveixen per a mantenir les infraestructures de les organitzacions i pagar els combatents, que molts cops no s'hi enrolen per ideologia, sinó per sobreviure. Els segrestos (més de 3.000 l'any) i les extorsions, que en moltes zones paga

De la guerrilla a les Autodefenses

El principal assessor de Salvatore Mancuso en les negociacions entre el Govern i les Autodefenses es diu Carlos Alonso Lucio. Tot un personatge, amb una trajectòria que passa d'una guerrilla a l'altra i acaba en els paramilitars, confirmant que les fronteres ideològiques són molt permeables.

Lucio va ser un dels desmobilitzats de la guerrilla del M-19, a finals dels anys 1980. Va reaparèixer com a polític, va guanyar un escó al Congrés i va treballar al costat del president Samper. Buscat per estafa, es va refugiar a Cuba, on va contactar amb la guerrilla de l'Exèrcit d'Alliberament Nacional. Va tornar a Colòmbia, però per combatre en les muntanyes al costat dels guerrillers. Estava en un campament quan es va oferir per a negociar amb Carlos Castano, aleshores el cap dels paramilitars.

De la reunió no en va tornar: va ser segrestat per Castano. Alliberat, es va lliurar als tribunals, que el van enviar a la presó per a purgar la pena per estafa. Entre sicaris, guerrillers i paramilitars es va acostar a Déu. I a la sortida de la presó, convertit en un cristià fervorós, es va apropar a Castano, que l'havia segrestat uns anys abans. Ara, Lucio és el cervell d'unes Autodefenses dirigides per reconeguts narcotraficants. **A. C.**

tothom, serveixen per acabar d'omplir les caixes de les guerrilles i les dels paramilitars.

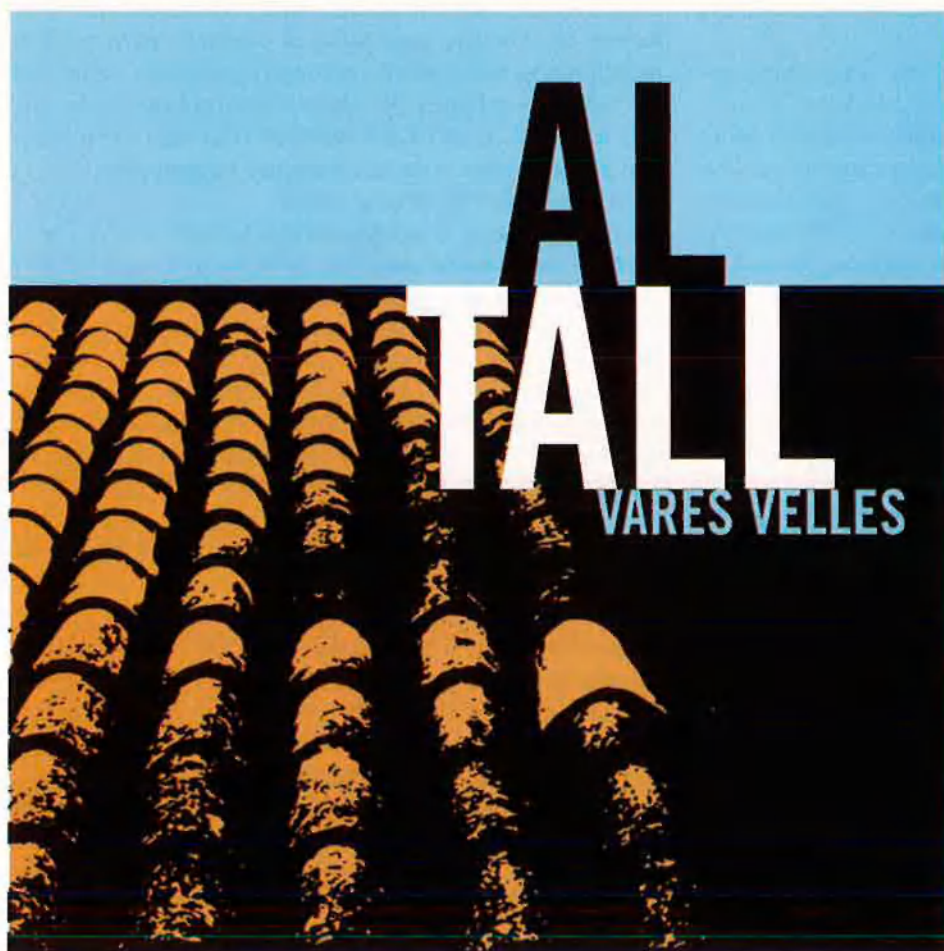
Amb les FARC, Uribe es manté ferm, i no està disposat a repetir l'experiència

del seu antecessor, Andrés Pastrana, que va desmilitaritzar una àmplia regió (42.000 km²) per a negociar un acord de pau que mai va arribar. El Pla Patriota i el Pla Colòmbia, avalats pels Estats

Units, que hi han enviat assessors, han aconseguit replegar la guerrilla a les zones selvàtiques i muntanyoses. Uribe ho presenta com un èxit, i per això negocia, sense entusiasme, un acord "humanitari" per l'alliberament de 60 polítics i militars en poder de la guerrilla a canvi de 500 guerrillers presos. El president vol que el diàleg es dugui a terme en una ambaixada, a Bogotà, mentre que les FARC volen, de nou, una zona desmilitaritzada.

A Uribe li preocupa més la reelecció, que es debat al Congrés per a revisar la Constitució de 1991. Si passa el tràmit, que sembla factible perquè els diputats uribistes són majoria, Uribe és convertirà en el candidat més ben situat en les eleccions de 2006. I podrà presentar la desmobilització d'una part dels paramilitars i la política de fermesa enfront de les FARC com a principals èxits dels quatre anys de mandat.

Antoni Castel

**CONCERT
PRESENTACIÓ
NOU DISC**
AUDITORI DE TORRENT
DISSABTE 11 DE DESEMBRE DE 2004
A LES 22.30 HORES